

REGULA LXXIII.

Ignorantia directæ, & per se voluta peccatum auget, & tantum abest ut minuat.

Quæ ignorantia peccatum auget.

Talis est ignorantia ejus, qui sua sponte nescit aliquid, ut liberius peccet. Hæc enim auget voluntarium. Si quidem ex intentione, & affectu vehementi, seu ardore voluntatis ad peccandum provenit, quod aliquis vult subire ignorantiam damnum propter libertatem peccandi; (inquit S. Th. 1. 2. q. 76. art. 4.) Et q. 3. De Malo, art. 8. Cum (inquit) alius quis dicitur vult ignorare, ut a peccato per scientiam non retrahatur, talis ignorantia non excusat peccatum, nec in toto, nec in parte, sed magis auget. Ex magno enim amore peccandi videtur contingere quod aliquis derelinquit scientiam pari vellet, ad hoc quod libere peccato inhæret. Talis Ignorantia (V. 35.) qui dicitur, ut delinquit in semetipso id est, apud se propositum peccare, adeoque Nescit intelligere ut bene ageret. Quem locum S. Augustinus sic explicat: Non enim voluntatem, sed genus hominum vulgum dicit, qui suis actibus voluntatem, non intelligendo, ut bene vivat, non quia non possunt, sed quia volunt. Aliud est enim, quando quisque conatur aliquid intelligere, & per infirmitatem carnis non potest, quia Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam. Aliud autem quando periculis agit adversus se ipsum cor humanum, ut quod possit intelligere, si bono voluntas accederet, non intelligat, non quia difficile est, sed quia voluntas adversa est. Hoc autem fit, dum amant peccata sua, & odere præcepta Dei. Sermo enim Dei adversarius tuus est, si tu amicus sis iniquitatis: Si autem tu adversarius sis iniquitatis tuæ, sermo Dei amicus tuus est, & adversarius iniquitatis tuæ. Si ergo odisti iniquitatem tuam, iungis te sermone Dei, & eris duo adversus illam peccandam; tu, & sermo Dei. Tu enim per te ex veribus tuis nihil potes: Adjuvat te ille, qui tibi sermonem misit, & vincitur iniquitas. Si tu illam odisti, & Deus dimisit, & eris liber: si autem ipsam diligas, contrarium est tibi intelligere quicquid contra illam dicitur.

REGULA LXXIV.

Ignorantia indirectæ volentia minuit peccatum.

Quæ ignorantia peccatum minuat.

Talis est ignorantia illius, qui studio incumbere negligit, vel qui vinum largus bibit, ex quo sequitur ebrietas. Hæc (inquit) ignorantia minuit peccatum, quia minuit voluntarium, ut docet S. Thomas. Cum enim aliquid non cognoscitur esse peccatum, non potest dici, quod voluntas directæ, & per se fuerit in peccatum, sed per accidens: Unde ibi est minor contemptus, & per consequens minus peccatum. De huiusmodi ignorantia, quam Theologi simplicem vocant, S. Aug. Lib. de Gratia, & Libero Arbitrio, c. 3. ait: Aliud est nescire, aliud facere nescire. Voluntas quippe in eo arguitur, ut quod dicitur, Nescit intelligere, ut bene ageret. Sed & illa ignorantia, qua non est eorum, qui scire volunt, sed eorum, qui simpliciter nesciunt; neminem se excusat, quia non auditur omnino quod credet, sed forsasse, ut minus ardeat. Non enim suo causat dictum esse, Respondere tamen in Genes, quia te non noverunt. Et Lib. 1. de Adversariis Conjugii, cap. 9. tract. in illud S. Jacobi. Scitatis igitur hominem facere, & non faciunt, peccatum est illi eandem veritatem confirmat: Numquid (inquit) ideo non peccatum est illi eorum, qui nescit bonum facere, & ideo non facit? Unique peccatum est, sed hoc gravius, quia minus. Ut ergo eodem modo utrumque dicamus, si eum quicumque dimiserit uxorem, excepta causa fornicationis, & aliam duxerit, machatur, ita quicumque se bonum facere, & non facit, peccat. Sed quomodo hinc recte dici non potest, Ergo si nescit, non peccat? sunt enim etiam peccata ignorantium, quoniam minus quam scientium: ita nec illic recte dici potest, Ergo si causa fornicationis dimiserit, & aliam duxerit, non machatur: est enim machatio eorum etiam, qui alius ducunt, relicti propter fornicationem prioribus, sed utique minor quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, & aliam ducunt. Et Lib. 1. de Baptismo, c. 5. Accipere itaque (Baptismum) in parte Donati, si incertum est esse peccatum, qui dubitet certum esse peccatum, non ibi potius accipere, ubi certum est non esse peccatum? Illi vero, qui per ignorantiam ibi baptizantur, arbitrantur ipsam esse Ecclesiam Christi; in istam quidem comparatione minus peccant: Sacrilegio tamen schismatici vulnerantur. Non ideo non graviter, quo alii gravius. Cum enim dictum est quibusdam, Tolerabilius est Sodomis in die iudicii, quam vobis: Non ideo dictum est, quia Sodomis non torquentur, sed quia illi graviter torquentur. Denique Lib. 6. contra Julianum, cap. 16. Ex hoc (inquit) concupiscentia peior est quam ignorantia, quia ignorantia sine concupiscentia minus peccat. Concupiscentia vero sine ignorantia gravius peccat.

REGULA LXXV.

Attentio animi ad actionem pravitatem non est necessaria, ut peccatum imputetur: Unde falsum est, numquam peccari, nisi pravia peccati cogitatione animus illustratur, ejusque vitandi desiderio excitetur.

Hæc Regula firmissimis argumentis & Scriptura Sacra de promptis fuit. Absurdum enim est a peccato excusare peccatores Apostolorum; qui tamen praviæ mentis illustrationem circa illius peccati malitiam non habebant, nec illud vitandi desiderio stimulantur: cum potius hæc in perfectione obsequium se præstare Deo arbitrentur, juxta illud Christi Discipulos alloquens oraculum, Venit hora, ut omnis, qui interfecit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo: & hoc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque Me.

Secundo, Apostolos, dum persequerentur Ecclesiam, proculdubio graviter peccabant, ut ipse fateri: ad Tim. 1. Fui blasphemus, inquit, & persecutor, & contumeliosus. Sed praviæ illi animi illustrationem, & attentionem ad actionis pravitatem non habebat, immo potius de laude dignum ob illud facinus existimabat, dum de abundantius supra cæcantes suos paternarum traditionum amuletorem agnoscebat, juxta illud Epistolæ ad Gal. c. 5. Audistis conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, & persequabar illam, & proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius amuletorem existens paternarum mearum traditionum. Non ergo necesse est ad peccatum, ut attendat peccator ad actionis pravitatem.

Tertio idem probat Christi Domini pro suis crucifixoribus oratio, Luc. 23. Pater dimitte illis: non enim fecerunt, quid faciunt. At tantum abest, ut se prave agere arbitrentur, immo iustitiam se adimplere existimant, cum Christum seductorem, & malefactorem haberent, non Dominum gloriæ cognoscere.

Quarto, illos peccare certum est, quos Deus dimisit vias suas ingredi, quosque tradidit in desideria cordis eorum: At illi non modo ad actionis pravitatem non attendunt, non desiderii ab ea abstinendi stimulis agitantur: quin potius cum gaudio, & ostentatione quadam nefaria perpetrare facinorosa. Non est igitur necesse ad imputationem peccati, ut homo ad ejus pravitatem attendat, ejusque vitandi desiderio moveatur. His omnibus exemplis S. Bernardus in Tract. ad Hugonem, a S. Victore, probat in magnis ignorantie tenebris eos versari, qui peccati posse peccare ignorant non agnoscant.

Adde illa Psalmorum Oracula: Psalm. 9. Excitavit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non queret. Non est Deus in conspectu ejus, iniquitatis sunt viæ illius in omni tempore. Aspernatur iudicia tua a facie ejus. Psalm. 49. Intelligite hæc, qui obliuiscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat. Psalm. 71. Effusa de iram tuam in Gentem, quæ te non noverunt.

Confirmatur ex S. Aug. Lib. 1. Retractionum, cap. 15. Nam & qui nesciens peccavit (inquit) non incongruenter nolens peccasse dici potest, & quævis & ipse, quod nesciens fecit, volens tamen fecit, ita nec ipse esse potuit sine voluntate peccatum. Quæ voluntas utique sicut definita est, animi motus fuit, nullo cogente, ab aliquo, vel non amittendum, vel adipsendum. Quod enim si nescisset, non fecisset, non coactus est facere. Quia voluit, ergo fecit, etiam si non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit. Ita nec peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccati fuit: Hoc enim factum est, quod heri non debuit. At si necessaria erit attentio ad actionis pravitatem, numquam peccaret, qui nescit peccatum esse quod facit, neque sola facti voluntate, sed etiam voluntate peccati, quodlibet peccatum esse voluntarium.

Manichæis affligebat Julianus Pelagianus errorem illum, quod a peccato immunem esse dicerent eum, qui flagitium aliquid perpetraverit ad malitiam ejus non attendens, nec repugnante conscientia illud committens, immo exultante in perpetrans audacia, & quasi se bene agere existimans. Quid ad hæc S. Aug. De Manichæis ipsis id credere refugit, ceterum assertionem horret ut Catholicæ Fidei repugnantiem Lib. 4. contra Julianum Pelagianum, c. 8. Quid autem ad nos perinet, quia Manichæi dicere affirmas, Si quis homicidium conscientia fornicatione commiserit, reus est, quia timuit: Si autem aliquid facinus exultante perpetravit audacia, velut credens se ex fide facere quod male fecit, evasit culpam. Quod quidem nunquam audiri dicere Manichæis: Sed quis ad nos, seu dicant, fide etiam ipse calumnietur: cum hec Catholica Fides non sit, quam tenemus, & cuius te pondere arguimus? Brege idem oris monitum a Christianis, & Religiosis viris hoc seculo fuisse renovatum aegre mihi persulderem, nisi eorum libri, scripta publicis in Scholis dictata, Theses loquerentur, & clarent. Auctorum nominibus parco lubens ex veritate caritatis, quorum errores oppugno ex caritate veritatis. Sicut

Erroneum peccati philosophici commentum.

Propositio. nec damnata. Nec enim peccatum est, nisi pravia peccati cogitatione animus illustratur, ejusque vitandi desiderio excitetur.

Erroneum peccati philosophici commentum.

Propositio. nec damnata. Nec enim peccatum est, nisi pravia peccati cogitatione animus illustratur, ejusque vitandi desiderio excitetur.

Non minus erroneum est illa Propositio Philosophicum, seu Morale est actus humanus convenientis naturæ rationali, & recte rationi. Theologicum vero, & mortale est transgressio libera divina legis. Philosophicum quantumvis grave, in eo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo alio non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensiva Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna punitum. Quæ propositio Atheos, & Infideles omnes, & peccata quantumvis gravia perpetrantes, necnon Christianos execratos, & obduratos, a peccato absolvit, a pena immunet facit: ut scilicet illorum conditio hæc ex parte videatur, quam Fidelium, qui Deum noverunt, & nondum in illam caritatis abyssum prolapsi sunt. Pugnans in ignorantie tenebris sedentes peccata nihilominus æterna pena digna committunt, testatur Apoll. ad Ephesios 4. Hec igitur dico, & testor in Domino, ut jam non ambulatis, sicut & Gentiles ambulatis in vanitate sensus sui; tenebris obscuratum habetis intellectum, alienati a vita Dei, per ignorantiam, quæ est in illis, propriæ cæcitatis cordis ipsorum, qui desperantes, sensus sui tradiderunt impudicitiæ in operationem immunditiam omni, in avaritiam. Ecce p. 5. Nemo vos seducat in vanis verbis: Propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentie. Et 1. ad Thess. 4. Ut sciat unusquisque vestrum vasum suum possidere in sanctificatione, & honeste non in passionibus desiderii, sicut & Gentiles, quæ ignorant Deum: & nemo supergravidus, neque circumdatus in negotio fratrem suum: quoniam index est Domini de his omnibus, sicut pradicimus vobis, & significavi sumus. Ad Romanos denique c. 2. Tribulatio, & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi, & Græci. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Superflua certe diceretur paterna Dei erga nos sollicitudo, inutilis caritatis divinæ Filium Unigenitum pro salute hominum tantis commendatio conferretur, labores Apostolici pro revocandis ab errore hominibus, ut vani abjicerentur, si prava illa opinio recepta esset. Ad quid enim verbi divini Predicatores in Regionem remotissimas proficiscantur, si Gentis Christianorum dogmatum inficere nullatenus Deum offendant, nec peccata mortalia, & æterna pena digna committant, immo in salutis discrimen vocentur documentis, & adhortationibus Concionatorum, qui illos ad cogitandum de Deo, & de Lege Divinæ excitant, quam alius fidei mortalis peccati, & æternæ penæ restu violant, ut peccati Philosophici inventioibus, aut propagatoribus vitium est? Non esset cur preces de fide, gloriarumque salute solliciti, tum sedulum in illorum institutione operam collocarent? cur Pastores & sacris palpiis verbum, Legemque Dei tam accurate exponerent, siquidem homines in ignorantia Dei, Legumque divinarum relicti voluntatibus, tranquillo serivente animo, & absque peccati formidine. Denique tam exiguis non esset Electorum numerus, tam Arctus non esset via, quæ ducit ad vitam. Non diceret Propheta, Longe a peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquisierunt. Quæ verba S. Hilarius expendens Tract. in Mt. 118. Litt. 20. Non habet veritatem, inquit, ignoratio voluntatis, qui sub scientia facultate nescire, repudiata magis quam non reperta scientia, est reatu. Ob id enim longe apte peccatoribus salus est, quia non exquisierunt justificationes Dei: cum non utique ob aliud censurata litteris moveant, quam ut ad noverint scientiam notitiamque discerant.

Merito itaque Alexander VII. Pontifex Maximus distinctionem illam Philosophicæ, & Theologicæ, & opinionem, quæ hoc velati caritatis nitebatur, damnavit ut scandalosam, temerariam, piam avium offensivam, & erroneam. Excommunicationem ipsi facto incurramus. Sedique Apostolicæ reservatam ultio in eos omnes, qui hæc Propositionem, atque opinionem docuerint, defenderint, ediderint: ac de ea etiam disputaverint, publice seu privim (nisi fortis impugnatione) tractaverint. In virtute denique sanctæ obedientiæ, & sub interminatione divini iudicii omnibus Christi Fidelibus prohibuit, ne damnamus Propositionem ad praxim deducant, Decreto edito die 24. Augusti, anno Domini 1690.

Clerus etiam Gallicanus hæc Propositionem an. 1700. damnavit: Si peccator consummatæ malitiæ, cum blasphemant, & flagitii se immergunt, non habent conscientiam immulæ, nec mali, quod agunt, notitiam, cum omnibus Theologis propugno eos hisce actionibus non peccare. His autem verbis ab illustrissimo, & Reverendissimo Clero confixa est. Hæc propositio falsa est, temeraria, perniciosa, tenes moris corruptis, blasphemias aliasque peccata excusat, & ut talis a Clero Gallicano jam damnata est.

Propositio. nec damnata. Nec enim peccatum est, nisi pravia peccati cogitatione animus illustratur, ejusque vitandi desiderio excitetur.

Propositio. nec damnata. Nec enim peccatum est, nisi pravia peccati cogitatione animus illustratur, ejusque vitandi desiderio excitetur.

REGULA LXXVI.

Ignorantia facti a culpa excusat, si sit insuperabilis, non vero ignorantia legis debito modo promulgata, & cuius notitia ad eum, qui contra ipsam agit, pervenire potuerit.

Est Regula Juris 12. in Sexto: Ignorantia facti, non juris excusat. Si vero lex debito modo non fuerit promulgata, vel ejus notitia pervenire non potuerit ad eum, qui contra ipsam agit, seu illam non observat, a culpa excusatur, quia & Juris ignorantia tunc insuperabilis censenda est, ut colligitur ex cap. Cum in tua, Ext. De his qui Matrimonium accusare possunt. Pronuntiat scilicet Innoc. III. ab accusatione Matrimonii repellendum esse, qui sollemnium Denuntiationum tempore tacuit, nisi probet Denuntiationem ad ipsum non potuisse pervenire. Si tempore, inquit, Denuntiationis premissæ, si qui jam conjunctus impetit, extra D. d. c. s. m. existat, vel alius Denuntiationis notitiam ad ejus notitiam pervenire, ut puta, si nimia infirmitas servore laborans sana mentis patiebatur exitum, vel in annis tam teneris constitutus, quod ad comprehensionem talium ejus atas sufficere non valebat; seu alia causâ legitima fuerit impeditus, ejus excusatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter presumatur, quod Denuntiationem publicam eam idem existens in ipsa Dicepsi minime ignoravit, tamquam suspectus est proculdubio repellendus, &c.

Ceterum statim atque discussa est, vel discuti potuit ignorantia etiam facti, reus est, qui contra Legem agit. Si enim conscientia properea ladi non potuit, quia nescivit, si nunc capiti ladi, quia scivit: velut si tunica de heretico nesciens vestiretur, ex illo sit iniquitatis vestis illa, ex quo cognoverit, & ipse iniquus, nisi abjiceret: & qui nesciens uxorem duxerit alienam, ex illo sit adulter, ex quo didicerit, nisi discesserit. Verba sunt S. Aug. Lib. 2. contra Crescentium Donatistam, cap. 26.

REGULA LXXVII.

Insuperabilis ignorantia juris Censuræ illo iure statuta averte ab eorum capite, qui contra illam ignorantia agunt.

Id colligitur ex cap. Ut Animarum, Tit. De Constit. in Sexto. Ut Animarum periculis obviatur (inquit) Sententia per Statuta quorumcumque Ordinariorum prelati ligari volumus ignorantia. Eademque omnino ratio est de Juris communis ignorantia, cum nulla pena infligitur nisi propter peccatum, & ignorantia insuperabilis a peccato penitus excuset: nec Censuræ ferantur nisi in contumaces, & ceteri contumax non possit, qui laborat ignorantia, quæ humano studio vincit non potest.

REGULA LXXVIII.

Animi perturbatio antecedens minuit peccatum, consequens aggravat.

Passio enim, siue animi perturbatio antecedens dicitur, quæ præcedit iudicium rationis, & motum voluntatis, perturbatio camque trahit, vel inclinat. Quod autem ratio, & voluntas peccatum operantur ex passionis impulsu, minus liberum est, quam ex rationis impulsu. Id quod omnino ex se agunt. Ratio namque perturbata minus accurate singulas operis circumstantias cognoscere, & expendere potest. Quicquid porro minuit libertatem, minuit peccatum. Contra vero passio consequens, ita nuncupata quod motum, & imperium voluntatis sequatur, ut dum aliquis ultionem de inimico suo expetens, & meditatus, iram excitat, ut vehementius agat; peccatum auget, graviusque facit, qui voluntatis ardorem, & propensionem ad peccandum auget, aut illius certe indicium est.

Hanc Regulam confirmat S. Thomas, 1. 2. q. 77. art. 6. Passio, (inquit) secundum quod præcedit actum peccati, sic necesse est, quod diminuat peccatum: actus enim in tantum est peccatum, in quantum est voluntarius, & in nobis existens: esse autem aliquid in nobis dicitur per rationem, & voluntatem: unde quanto ratio, & voluntas ex se aliquid agunt, non ex impulsu passionis, magis est voluntarium, & in nobis existens: & secundum hoc passio minuit peccatum, in quantum minuit voluntarium. Passio autem consequens non diminuit peccatum, sed magis auget, vel potius est signum magnitudinis ejus, in quantum demonstrat intentionem, seu vehementem affectum, & ardorem voluntatis ad actum peccati: & sic verum est, quod quanto aliquis majori passione, vel concupiscentia peccat, tanto magis peccat. Præterea, quanto major tentatio est, tanto minus est peccatum, qui præceptum facilius observari potest, nulla ex adverso tentatione urgente. Unde S. Aug. Lib. 14. de Civ. Dei, cap. 12. de præcepto Adamo primo parenti imposito ait: Tam leve præceptum ad observandum, tam breve ad memoria tenendum, ubi præsertim nondum voluntati cupiditas resistebat, (quod de pœna transgressionis postea subiunctum est,) tanto majore iniuria violatum est, quanto facilius

Quæ ignorantia culpam excusat.

Quæ ignorantia culpam excusat.

Quæ animi perturbatio antecedens minuit peccatum, consequens aggravat.

lure posset observantia custodiri. Eo portio gravior tentatio est, quo vehementer concupiscentia. Unde qui quoniam enitatur a concupiscentia sua abstinere, & illud, ut dicitur Jac. 1.

REGULA LXXIX.

Animi perturbaciones, quae usum rationis profus tollunt, ab omni culpa excusant, nisi forte fuerint volitae: tunc enim peccata ex illis secuta imputantur homini, ut voluita in sua causa.

De peccatis ex animi perturbacione commissis.

Ita S. Thomas, 1. 2. q. 77. art. 7. Passio, inquit, quandoque est tanta, quod totaliter auferat usum rationis, si- cut patet in his, qui propter amorem, vel iram insanunt, & tunc si talis passio a principio fuerit voluntaria, imputatur actus ad peccatum: quia est voluntarius in sua causa, sicut de ebrietate dictum est, (ei qui sponte inebriatur, imputatur tamquam voluntarius, quod perebrietatem committit.) Si vero passio non fuerit voluntaria, sed naturalis, puta, cum aliquis ex agitudine, vel aliquibus humoralibus causis incidit in passionem, quod totaliter auferat usum rationis, actus omnino redditur involuntarius, & per consequens totaliter a peccato excusatur. Sic phreneticus patrem vel matrem percussit a peccato excusatur, quia pra violentia febris in phrenetico incidit. Quandoque vero passio non est tanta, quod totaliter interceptum usum rationis, & tunc ratio potest passionem excludere, divertendo ad alias cogitationes, vel impedire ne sumum consequatur effectum: quia membra non applicantur operi nisi per consensum rationis. Unde talis passio non totaliter excusat a peccato.

Ex 1. 2. q. 150. art. 4. ad 3. Concupiscentia, inquit, non totaliter ligat rationem sicut ebrietates: nisi forte sit tanta, quod faciat hominem insanire, & tamen passio concupiscentia dimittit peccatum, quia levius est ex infirmitate quam ex malitia peccare.

Denique Regula generalis est, secundum S. Thomam, 1. 2. q. 87. art. 1. supra laudatis: secundum hoc solum actus de genere suo malus totaliter a peccato excusatur, quod totaliter involuntarius redditur: unde si sit talis passio, quae totaliter involuntarius reddat actum sequentem totaliter a peccato excusat, alioquin non totaliter.

REGULA LXXX.

Peccatum ex animi perturbacione commissum, si ex genere suo mortale sit nunquam ulla minuitur, ut veniale fiat, exceptis subitis moribus.

Peccatum enim mortale positum est in averfione ab ultimo fine, qui est Deus: quae quidem averfio pertinet ad rationem deliberantem. Hinc ergo solummodo contingere potest, ut inclinatio animae in aliquod contrarium ultimum fini non sit peccatum mortale, Aliqua ratio deliberans non potest occurrere: quod contingit in subitis moribus, (inquit S. Th. 1. 2. q. 77. art. 8.) Cum autem ex passione aliquis procedat ad actum peccati, vel ad consensum deliberatum, hoc non fit subitum: unde ratio deliberans potest hic occurrere: potest enim excludere, vel saltem impedire passionem. Unde si non occurrat, est peccatum mortale: sicut videmus quod malum homicidium, & multa adulteria per passionem committuntur. Hinc Apostolus ad Rom. 7. ait, Passiones peccatorum operantur in membris nostris ad fructificandum mortali. Fructum autem mortis asserit, proprium peccati mortali est. Peccatum igitur ex passione commissum potest esse mortale.

Quomodo passionem, & cupiditates pravae frangenda sunt, ita quae ratio pergit occurrere debet, ne limites transgrediantur, ac motus earum coercere, & frangere: sicut Deus precepto suo fluctus maris erumpentes in littore comprimit, & terram absorbeant. Usque huc venies, & non procedas amplius, & hic franges timentis fluctus tuos. Et favient passionem tempestate, naufragiumque spirituale imminente, ad Deum confugere debemus, & cum Apostolis orando clamare: Domine salva nos, perimus. Ita Jesus in corde nostro dormientes excitabit, imperabitque ventis, & mari, passionum tempestatem sedabit, & fiet tranquillitas magna. Elidende sunt pravae cupiditates, & praecordiae, ubi primum nascuntur. Beatus qui tenet, & allidet parvulos tuos ad petram: (inquit Propheta, de Babylonia loquens.) Quia sunt parvuli Babyloniae nascetes mala cupiditates: inquit S. Aug. Enst. in illud Ps. Quando mala fecerunt cupidas, antequam robur facias adversum remalem consuetudinem, cum parvulus est cupiditas, elide illam: sed tunc, ne elisa non moriatur? ad petram elide: Petra autem erat Christus.

De pugna rationis cum concupiscentia, gratia Christi adjuvante, peccatae dilecti S. Aug. Enst. in Ps. 123. Trahit, inquit, concupiscentia propinquum, & traditum mortis: habet contra quod pugnet in te, habet quod expugnet in te. Sed habet, quod non existens facit te. Cum confisus, aliquid est opus, cum vincis, aliquid opus est: cum pacem, & requiem habet, aliquid opus est. Suggestio aliquod lucrum, delictum, habet frandum, sed magnum est lucrum, delictum, non confisus: pugnam vides, adhuc suadet, adhuc instat.

tur, adhuc deliberat: ergo qui pugnat periclitatur. Videmus pugnam, cetera videamus. Contempsit iustitiam, ut fraudem faceret, videtur: contempsit lucrum, ut iustitiam servaret: vicit. In his tribus, videtur dolo, pugnat: merito, videtur congaudio. Sed etiam ille, qui vicit, numquid omnino erit in se, ut profusus cum pecunia non attingat, aut nihil in eo excitet delictationem, quamvis superabilis, quamvis contemptibilis, quamvis non solum cui non confutatur, sed cum qua nec pugna dignetur? Iust tamen aliqua delictationem, irritabile. Ista irritatio, & ille hostis iam nec pugnat, nec regnat: inest tamen, & quasi moratur in carne mortali, quod non erit. Ducatur enim totum in victoriam, sed postea: Modo autem, Corpus quidem mortuum, est propter peccatum, & ideo eidem corpori inest peccatum, etsi non regnat peccatum: Spiritus autem vita est propter iustitiam. Si autem qui suscitatur Christus a mortuis, habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. Ibi jam nec quod pugnet erit, nec quod rictiller: totum edet in pace. Non enim contraria natura contra aliam naturam pugnat, sed tanquam in domo maritus, & uxor. Si adversus se desunt, molestus, & periculosus labor: si maritus vincatur, & uxor dominatur, pax pervenit: si autem uxor marito dominanti subiacetur, pax recta: non tamen aliud ex alia natura, quia ex homine facta mulier vixit: Caro tua, conjux tua, summa tua, quolibet deputata, opus est, ut subiacet: & si pugnat, ut prae pugna. Hoc enim expedit, inferius subiacet superiori, ut, & ille, qui sibi subiacet vult, quod est inferius se, subiacetur superiori. Agnosce ordinem, quare pacem. Tu Deus, & tibi caro. Quid iustitiae? Quid pacis? Tu major, minor tibi: servi tu ei, qui fecit te, ut tibi serviat, quod factum est propter te. Non enim hunc ordinem novimus, neque hunc ordinem commendamus. Tibi caro, & tu Deus: sed, Tu Deus, & tibi caro. Qui non obtemperas Domino, tergiversa servum. Numquid si non prius tu Deus, ut deinde tibi caro, poteris dicere hoc verba. Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas in praelium, & digitos meos ad bellum? Praelium vix indicit, damnavitque videtur. Primo ergo subdit deus: deinde illo decetente, & adjuvante te prelati, & dicens: Qui docet manus meas in praelium, & digitos meos ad bellum. Et cum prelati, quia dum prelati, periclitari, dic, quae sequuntur, imprudens periculo constituitur: Misericordia mea non vincat.

Ex his patet sequentium Propositionum damanda falsitas: Pleraque peccata, de quibus ait Apostolus, quid qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt, & quae expresse adversantur preceptis Decalogi, mortalia esse possunt: quoniam horum facinororum rei, aut amiserit omnem caritatis sensum, aut exiguam retinet, ita ut ipsi omnino dominentur cupiditas. Id tamen intelligi potest adhibito temperamento, ut qui plane repugnant, ac velut inguit ista perperassent, aut gravi mali impenduntis, ac velut inguit ista perperassent, ita ut ab his angustia laboris acris dolore tangerentur ob commissum peccatum, cum certo affirmari non potest excidit illos gratia, aut incurvisse panem damnationis: quoniam enim hoc momento dominata cupiditas, brevis, & transitoria potuit esse iniqui modum dominatum, quod voluntatis inimica dispositio non mutatur. Hoc temperamentum naturaliter consequitur ex doctrina S. Augusti.

Merito itaque generalis Cleri Gallicani Conventus anno 1700. has Propositiones damnavit, ut falsas, erroneas, verbo Dei contrarias: ad excusandam, & imminuendam consuetudinem peccata viam aperientes, & impetentes S. Aug.

REGULA LXXXI.

Peccatum ex malitia gravius est peccato, quod ex animi perturbacione, sive passione committitur.

Hanc Regulam triplici ratione firmat S. Thomas, 1. 2. q. 68. art. 4. Primo, Quia motus ad peccatum malitiam est, est magis proprius voluntati, tanto peccatum est gravius, & ceteris paribus. Cum autem ex certa malitia peccatur, motus ad peccatum est magis proprius voluntati, quae ex seipsa in malum movetur, quam cum ex passione peccatur, quasi ex quadam intrinseco impulsu ad peccatum. Unde peccatum hec ipsum, quod est malitia, aggraviatur, & tanto magis, quanto fuerit vehementius, malitia. Ex eo vero quod est passione, diminuitur tantum magis, quanto passio fuerit magis vehemens. Secundo, quia passio voluntatem inclinans ad peccatum, cito transiens, & sic homo cito redit ad bonum positum, penitentes peccati & dei habitus: quo homo ex malitia peccat, est qualitas permanens: & ideo, qui ex malitia peccat, diuturnius peccat. Tertio, quia peccata ex certa malitia, est male dispositio, sicut quantum ad ipsum finem, qui est principium in moribus: & sic ejus defectus est periculosior, quam ejus, qui ex passione peccat, cuius propositum secundum habitum spectatum, tendit in bonum finem, licet ad horam interrumpatur propter passionem. Defectus autem principii semper est periculosior.

Denique

Denique gravius peccatum est, quod graviorem penam meretur: at peccatum ex industria, seu ex malitia committitur, graviorem penam meretur, secundum illud, Job 34. Quasi impius percutit eos in loco videtur, qui quasi de industria recesserunt ab eo. Quam locum explicans Greg. Lib. 25. Moralium, cap. 21. Gravius quidem, inquit, in firmitate quam ignorantia, sed multo gravius studio quam infirmitate peccatur.

REGULA LXXXII.

Peccata ex pravo habitu, & consuetudine commissis, gravius sunt peccatis ex infirmitate commissis.

Qui enim utitur habitu vitioso (inquit S. Thomas, 1. 2. q. 78.) necesse est, quod ex certa malitia peccet. Peccatum autem ex certa malitia gravius est peccato ex infirmitate. Id autem de his habitibus intelligendum est, quibus non repugnat peccator, nec illis detrahendis, & extirpandis per Penitentiam, & bonorum operum frequentationem adlaborat.

Præterea vix absque contemptu peccat, qui prava peccandi consuetudine perseverat, ut S. Thomas docet 1. 2. q. 186. art. 9. ad tertium.

Confirmatur hae Regula ex S. Isidoro Lib. 2. de Summo Bono, cap. 23. Peccatum, inquit, admittere, cadere est in peccatum, consuetudinem vero peccandi facere, & puti est coangulare, ne is, qui cecidit, valeat exire. Et pullo post. Malum est peccare, peius est peccandi consuetudinem facere. Ad illo facile, ab hoc magno cum labore refertur, dum mala consuetudinem non repugnat. Mala agendi consuetudine recessum esse Propheta asserit in profundum, cuius usu, quasi quadam lege, homo tenetur adstrictus, ut etiam quando non vult, peccatum admittat. Et rursus: Iteratio peccati gravius est, sicut si morbus super morbum veniat: sicut si imber super imbrem occurrat.

Hinc exp. Tanto, Ex. De consuetudine, Greg. IX. ait: Tanto sunt graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligant.

Hinc etiam cin. Dionisi sunt, dist. 93. dicitur: Assidue peccanti Deus non misereatur; idem, iterato non misereatur facile, ut explicat Glossa. Nam vulgus iteratum sanatur tardius: frequenter peccans, & lugens vix veniam meretur, ut habetur can. Iamque, dist. 3. De Penitentia.

Hominis pravo habitu, & diuturna consuetudine peccandi irreveri miserabiliter statum hoc Lazari in monamento quatuordecim, jamque latentes typo adumbratum non semel docet S. Aug. ejusque conversionem, uti & Lazari reformationem, difficiliorum esse. Ita Serm. 98. Elias 44. De Verbis Domini, cap. 5. Qui faciendū est malum est, inquit, etiam mala consuetudine se implicat, ut ipsa consuetudo mali non eo finit videtur, quia malum est, sunt defensores malorum factorum suorum: transcurrunt, cum reprehendantur, in tantum, ut Sodomitae quondam dicerent viro iusto reprehendenti nequissimum voluntatem, Habitate venisti, non lege dare. Tanta ibi nefanda turpitudinis consuetudo erat, ut iam nequitas esset iustitia, & prohibitor prius reprehenderetur, quam facitor. Tales consuetudines malignae prestant, tamquam sepulchri sunt. Sed quid dicam? Erat? Ita sepulchri de Lazaro dictum est: Jam puer. Mole illi impossibili sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, quae premitur animam, nec surgere, nec respirare permittit. Dicitum est autem. Quatuordecim est. Rursum ad istam consuetudinem quarto quodam progressu pervenit anima. Prima est enim quasi irritatio delictationis in corde, secunda consensio, tertium factum, quarta consuetudo. Sicut enim, qui res illicitas obvias cogitationibus suis profus in alijciunt, ut nec delectentur. Sunt, qui delectantur, sicut enim, qui res illicitas obvias cogitationibus suis profus in alijciunt, ut nec delectentur. Sunt, qui delectantur, sicut enim, qui res illicitas obvias cogitationibus suis profus in alijciunt, ut nec delectentur.

Gen. 19. Gradus quibus ad pravam consuetudinem pervenit anima.

runt: sed volentes ambulare non possunt. Hae sunt vincula ipsius ventis. Opus est ergo, ut qui revocati, solvantur, & ire permittantur. Hoc officium Discipulis dedit, qui ait, Quae solvitis in terra, soluta sunt & in caelo.

Ex prava consuetudine morales quidam peccandi necessitates emergunt, libertatem non minuent, sed augent, quia in ne morales illam homo voluntate prolapsus est. De qua S. Aug. Lib. 8. quaedam peccandi necessitates emergunt. Confessionum, c. 9. Suspirabam, inquit, legatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum renebat inimicitiae, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quis ex voluntate perversa facta est libido. Et dum servitur libidini, facta est consuetudo. Et dum consuetudinem non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi annulis sibi in nexis, unde catenam appellavi, tenebat me obstrictum dura servitus. Et infra, Lex, inquit, peccati est violentia consuetudinis, qua trahitur, & tenetur etiam invitus animus, et merito, quo in eam volens illabatur.

Pravus habitus, & peccati consuetudo ad duriciem cordis sensum perducit. Primum tibi importabile videtur aliquid (inquit Bernardus Lib. 1. De Consideratione, c. 2.) processu temporis, si assuecas, judicabis non adeo grave, paulatim delectabit. Itaque paulatim in cordis duriciem itur, & ex illa in averfionem. Sic gravior, & continuis dolor citius habitus est exitum, aut sanitatem profecto, aut infensibilitatem. Videret, ne in mediis occupationibus, dum assidui finem, frontem daret, & ita sensum te ipsum quodammodo priores sensu justis, nullisq; doloris. Multo prudentius te illis subarbitri, vel ad tempus, quam patiari trahi ab ipsis, & duci certe paulatim, quoniam non vis. Quare quod? Ad cor durum. Nec pergas querere, quod illud sit, si non expavisti eum hoc est. Solum est cor durum, quod semetipsum non exhorret, quia nec sentit. Quid me interogat? Interrega Pharaonem. Nemo duri cordis salutem unquam adeptus est, nisi quem forte miseram Deus abstraxit ab eo, juxta Prophetam, cor lapsi, & dedit cor carni. Quid ergo cor durum? Ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec movetur precibus: Minus non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia solum, invereendum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, praeferendum obliviscens, praesentia negligens, futura non providens. Ipsum est, cui praeferendum praeferat solas injurias nihil omnino non praeferit, praesentium nihil non perit, futurorum nulla, nisi forte ad ulciscendum, propositio, seu preparatio est. Et ut brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est, quod nec Deum timeat, nec hominem reveratur.

Ex Ser. 81. in Cantica: Quod surgere (inquit) animae per se jam non potest, quae per se cadere potuit, voluntas in causa est, quae corrupti corporis vitium, ac vitiosum amore languescens, & faciens, amorem pariter iustitia non admittit. Ita nescio, quo pravo, & miramodo ipsa sibi voluntas, peccato quidem in deteriori mutata, necessitatem facit, ut necessitas cum voluntaria sit, excusare valeat voluntatem. Nec voluntas cum sit illa, excludere necessitatem. Est enim necessitas hac quodammodo voluntaria. Est favorabilis vis quaedam, premendo blandiens, & blandiendo premens: Unde loquens voluntas, ubi semel peccato consenserit, nec excusare jam per se, nec excusare tamen ullatenus deratione quoniam: Inde quare illa vox veluti gentilis sub onere necessitatis hujus: Domine, inquit, vim patior, responde pro me: Sed rursus sciens, quod non iuste causaretur adversus Dominum, cum voluntas sua ipsius potius in causa foret, attende quid intulerit: Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? Premebatur iugo, non alio tamen, quam voluntaria causa dam servituti. Et erat pro servitute quidem miserabilis, sed pro voluntate inexcusabilis. Voluntas enim est, quae se, cum libera esset, servum fecit peccati, peccato assensuendo: Voluntas nihilominus est, quae se sui peccato tenet, voluntaria serviendo... Ita anima miro quodam, & malo modo sub hac voluntaria quadam, ac male libera necessitate, & ancilla tenetur, & libera: Ancilla propter necessitatem, libera propter voluntatem: & quod magis mirum magisque miserum est, eorum quae libera, eorum ancilla quoque, ac per hoc ancilla quoque libera. Miser ergo homo, quis me liberabit a calumnia hujus pudenda servitutis? Miser, sed liber. Liber, quia homo: Miser, quia servus. Liber, quia similis Deo: Miser, quia contrarius Deo. O cultus hominum, quae Job 7. 22. re posuisti me contrarium tibi? Posuisti enim, cum non prohibuisti. Aliquin enim ipse me posui, & factus sum militi metipsum gravi. Iustissime quidem, ut hostis tuus, hostis sit & meus, & qui tibi repugnat, repugnet & mihi. Ego vero, qui tibi, ego, qui mihi metipsum contrarius factus sum; atque in membris meis invenio, quod contradicit & menti meae, & legi tuae. Quis me liberabit de manibus meis? Non enim, quod volo, facio: sed me, non alio prohibente: Et, quod odi, illud facio: sed me, non alio compellente. Atque undam prohibito hac, & hac compulsio, ita esset violenta, ut non esset voluntaria, ut non violenta, & profecto enim sic possem corrigi. Nunc vero natus sum cum exitu misero patet, quem & voluntas (ut dixi) inexcusabilis, & incorrigibilis necessitas facit. Quis me eripiet de manu peccatoris, & de manu cor. Ps. 70. 4.

Necessitas voluntaria.

Isa. 38.

inim inique extresit causam esse delictorum superbum
Unde David commendare nitens dicitur inquam nullus
periorum iniquitatem agnoscit, sic Superbi iniquita-
tibus. Non solum iniquitatem agnoscit, sed etiam nimiam
iniquitatem patitur. Et hoc est quod testatur superbi
gryum, ne aliquo tentaretur agnoscere, aut aliis dicerem
et: Superbo recte, et ipsius aliud, cum hic na-
deriam. Quod est S. Aug. Deum tamquam fieri contume-
lia propulsiorem superbi redire. confirmant verba Iob
Iob 15. Teneat adversus Deum manus suas, et contra
Omnipotenter reboratur Iob. Quid adversus eum erexit
collo, ut dixit cervix armatus est.

Super
delictum
maximu

Eccl. 10.
De Superbia.

Luc. 15.

Ad cura
dum Supe
dix rumo
sem Deus

Morbi m
gnitudo
vi, preti
que medic
ne estima

1

A R T I C U L U S V I.

Superbia vitiorum omnium periculosissimum

De Superbia.

quam, docet S. Greg. lib. 3. Moralium, c. 18. *Alia virtus*
est, quae secundum virtutem impatit, quibus ipsa de-
fructuat, ut videlicet illa patientiam, collegentiam (ver-
gilio) differentiam, libidinem continentiam, quaeque Super-
biis, ut nequamque animi virtutis extirpationem, reser-
uat. Ita anima membra se erigit, & quasi generalis, ut
virtus moribus corpus omne corrumpit, ut ne quicquam illa de-
valuisse agatur, tamen eius virtus ostenditur, non per se-
quod, sed soli vana gloria fructuat. Quasi enim Tyrannus
dominatio, quae in civitate intercipit, cum meritis operibus in-
respicit, & quo antequam quicquam esset, eo in dominus do-
mini configit: quo amplius res virtutis fuit humilitatis
quod, eo latius ipsa dominatur. Hinc S. Iohannes lib. 2.
Sentent. cap. 8. Superbiam vocat ruinam omnium virtutum.
Quod autem data ex bonis operibus occasione nascatur, &
res perniciosa est, & S. Aug. confirmata Epist. 21. alius
109. Alia, inquit, quaecumque ingratitas in malis operibus
exeretur, non facit: Superbia vero etiam bonis operibus in-
ferunt, ut perant. Et Epist. 118. alius 56. Peius quicquam
certarum peccatorum, superbior vix etiam in recte factis rimandis
est, ne illa, quae laudabiliter facta sunt, ipsius laudis en-
poditate amittantur.

Superbia in
virtutes o-
mnes gra-
fatur.

Superbia ju-
stis maxime
infidatur.

Rom. r.

De Eng...

Justi perpetuo vigilare debent, ne succubant

Quod premium in mortem est, homo pulsus fraude Maligni,
Hanc

*Hanc illi extremam bella peracta movent.
Sublimes ut cum palmas, claraque coronas
Sumpserit, atque hostem subdiderit pedibus;
Vircuti propria velit assignare triumphum,
Non Domino, cuius munus, opusque fuerit.*

ARTICULUS VII.

Quæst. 2.ª Concisè: dicitur quando sit peccatum mortale?

De Superbia.

Quatuor sunt
peribz sp
cies.

Ephes. 2.

10

Jan. 14.

peccata
quando
peccata
mortali

100

amplissimam, ac utilissimam familiam habuit, cuius revera fuit inops. Si quis ne a familiae fuae claudis degenerare videatur, ingenta debita contrahat, quibus solvendis non satis futurum praevideat. Si quis, ut fortunae bonis, aut potentia, scientia, vel aliis Dei donis insolens, et ad excellentiam propriam rursus transgredi, proximique causae dirigat, divinam legem transgredi, vel conceptum de calcaris praeceptis, ad excellentiam taceatur. Hinc Salomon Prov. 30. Deum tibi precatur. *Augmentem, et divitias ne decedat mihi. Tribue sapientiam, cuius non necessaria: Ne forte avaritia illorum ad Regendum, et dicam. Qui est? Dominus tuus est Deus tuus.* Superbie specie pertinet, quae 8. Aug. scribit Lib. 10. *Conspicimus, cap. 29. Etiam nunc est illud in eodem genere rationationis malum, quoniamque fuit, qui placeat sibi de se; quoniam alii, non non placeant, vel displiceant, placeat efficientes ceteris. Sed sibi placeant nihil aliud despicit, non tantum de non bonis quasi bonis, verum etiam de bonis tuis quasi suis: Aut etiam fuit de tuis, sed tantumque ex meritis suis: aut etiam fuit ex tui gratia, non tamen societate tui, nec de aliis invidiosus est.*

Flures alia: superbie species, seu modos alii Patres alibi
 agnoscunt. *S. Hier.* ingratum animi vitium; *S. Aug.* Lib. 15. de
 Civ. Dei. cap. 24. ex exultatione peccati committit; *S. Bernar-* Duodecim
 gradus.
 de super-
 bia.
dus duodecim gradus superbie totidem humilitatis gra-
 dus oppositos, scilicet curiositatem, mentis levitatem,
 inceptum luxuriam, jactantiam, singularitatem, arrogantiam,
 praesumptionem, defensionem peccatorum, simulatam con-
 fessionem: rebellionem, libertatem, peccandi consuetudinem.
 Verum ingrati animi vitium ad primam speciem revocatur.
 Ingratus enim est, qui sibi tribuit, quod alteri debet. Ex-
 cultatio peccati pertinet ad tertiam speciem: Qui enim pecca-
 tum exultat, sibi soli tribuit innocentie bonum. Duodecim
 denique gradus *S. Bernardi*, non solum superbie species,
 sed etiam quidam antecedentia, & consequentia complectun-
 tur, ut respondet *S. Th.* ad quartum, & *Gersonius* in
 Compendio Theologiae, Tract. de *Sexto Vitio Capitalit.*
 Si quis praesumptionem, quae tendit hominem ad aliudquid,
 quod supra se est, alteram superbie speciem esse dixerit,
 hanc objectionem occupavit *S. Th.* illam ad quartam spe-
 ciem revocans, secundum quam aliquis vult credere, ante-
 poni. Denique hic qui superbiim in voluntate, in sermone,
 in opere distinxerit cum *S. Anselmo* seu potius *Radano*
 in Lib. *Similitudinum S. Anselmi*, respondet *S. Th.* non tam
 species esse, quam progrediam culmbet peccato communione,
 quod scilicet primo ore concepitur, deinde ore profes-

Superbia est quædam, hominumque superbiorum characte-
res præclare definitur. Grege. Lib. 24. *Moralium*, cap. 18.
Elaio, inquit, alio est rebus secularibus, alio vero spiri-
tualibus possessis. Alter namque extinguitur auro, alter lo-
quis, alter infestis, et terrenis rebus, alter summis, cele-
stibusque virtutibus. Qui tamen, adeoque res ante rebus
Dei agitur, quanto ad humanæ corda veniunt, in certum co-
rumpitur, quodque amittit, allicite. Nam cum sit, qui de ter-
rena gloria superbiat, postmodum de sanctitate extinguitur,
in quantum cor eius laetatur de merit, sed ad unum aspectu
veniens, ut cognosci nequeat, vellem tamen. Scilicet quæque
est, quod alter hac præpositis, atque aliter studiis tentat.
Erat namque in cognationibus suis, quia solo vita
merito sua extinguitur, et ceteris. Quod non mentem, tri-
gite, videri, atque virtutis esse, qui subiectis sunt, ostendit
in nullum iam, quod dignum respectu, qui exanimis lo-
quatur. Unde et maxime inagustat in iram vertitur.
Quia dum extinguit deiecit, dum sensum, villamque omnium
sine modumque reprehendit, tanto effusius se in iracundiam
dilatat, quanto scit, qui sibi commissi sunt, esse sibi
indigne putat. At contra cum superbiorem cor superbia insti-
gat, hoc summi pernitur agere, ut sua ad considerat, fundi-
tus inmergunt, et semper rectis, contritionibus Refectis
judicis sunt. Qui dum in, quod reprehendere debuit,
important respiciunt, in semetipsi, quod corrigunt, nunquam
vident. Unde, et tante vitæ perirent, quanto a se tales
amittunt: quia in his vitæ perirent essentibus corrumpunt,
dum alibi intendunt. Et quidem peccatoris se afferunt, nec
tamen tantum, ut non iam in regione persone transierunt.
Et dum eius ad defectum, dum præcepta continentur,
ad tantum usque insaniam devolvuntur, ut dum res huma-
ni carere non cessant: quia et, qui quasi iter reprehendunt
esse se commissi dolent. Nam Sape nunc Refectis, si dicit
proterve debant, Et eandem vero superbiam libertatem
vocant. Si quippe elatio se quasi pro libertatis reddendi
per obicit, sicut sapie, se, et tunc pro humilitate supponi-
tur. Nam sicut perque venient ex amore, et tamen tacere
se continentur ex humilitate, ita nonnulli loquuntur per impa-
tiam et elationem, et tamen loqui se credunt, pro libertatem
reddendum. Aliquando nunc ubi prout, qui continentur,
nequaquam prout. Et quoque linguas vi compescitur,
nonnam quare se sola amaritudine intima coram omni, curat.
Qui per dolorem mentis, precocitatis sua verba ululantes
cum male loqui solent, prout latent: quia cum peccatoris
atque de correctione audiunt, indignantes etiam responsio-
nis verba suspendunt. Cum hic quando asper agitur, Sape
ad

